

Η μεταναστευτική πολιτική της Αυστραλίας προς την Ελλάδα και η ελληνική μεταπολεμική μετανάστευση (1945–1953)

Μαρία Παλακτσόγλου

The Australian national policy for immigration towards Greece and post-war Greek migration (1945–1953): After the end of the Second World War, Australia's immigration policy entered a significant and intense phase, aiming at a rapid population increase for future economic prosperity and territorial security. Australia aimed at inviting and accepting large numbers of migrants (predominantly British and Northern European) so the population would increase and, at the same time, maintain its racial homogeneity and social balance. In our article we focus on the post-war Australian immigration policy and its impact on Greek migration to Australia. Through sources from the National Archives of Australia and information from contemporary Greek and Australian Newspapers, we examine the formative and decisive years of 1945–1953, during which, the parameters were set for the development of mass Greek migration to Australia. The main events which set Greek migration to Australia in motion were: the inclusion of the Greeks to migration programs such as the Intergovernmental Commission for European Migration (ICEM) and the formal agreement signed between Greece and ICEM. Greek migrants' numbers increased dramatically after 1953, with the establishment of diplomatic ties between Greece and Australia and the visit of the Australian Minister for immigration, Harold Holt, to Athens.

Εισαγωγή

Στο δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του 1940 η Αυστραλιανή κυβέρνηση αντιμετώπιζοντας θέματα μελλοντικής ευημερίας και εδαφικής ακεραιότητας αποφάσισε να αυξήσει τον αριθμό των μεταναστών ή εποίκων που δέχονταν και να ενδυναμώσει, με τον τρόπο αυτό, το εργατικό και αγροτικό της δυναμικό αλλά και τον πληθυσμό της γενικότερα. Οι χώρες προς τις οποίες στράφηκε αρχικά, εκτός από την Αγγλία, ήταν αυτές της Βόρειας Ευρώπης και, αργότερα άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, από τις οποίες δέχονταν μετανάστες και πριν από τον πόλεμο, όπως αυτές της Νότιας Ευρώπης

(Ιταλία). Παράλληλα η Αυστραλία, μέσα στο πλαίσιο διεθνών συμφωνιών και συμβάσεων, δέχτηκε πάνω από 150.000 Ευρωπαίους πρόσφυγες, οι οποίοι χαρακτηρίζονταν ως “*displaced persons*”. Μετά το 1952 ένας μεγάλος αριθμός Ευρωπαίων μεταναστών, συμπεριλαμβανομένων και των Ελλήνων, έφτασαν στην Αυστραλία μέσω της Διακυβερνητικής Επιτροπής Μεταναστεύσεως εξ Ευρώπης (Δ.Ε.Μ.Ε εφεξής).¹

Στο άρθρο αυτό θα εξετάσουμε την μεταπολεμική μεταναστευτική πολιτική της Αυστραλίας προς την Ελλάδα και τις θετικές ή αρνητικές επιδράσεις της στην ελληνική μετανάστευση, κατά την περίοδο 1945–1953. Αρχικά, με γνώμονα γεγονότα-σταθμούς, που αφορούν στην επιδοτούμενη μεταναστευτική κίνηση και με στοιχεία από τα Εθνικά Αρχεία της Αυστραλίας² και από άρθρα ελληνικών και αυστραλιανών εφημερίδων,³ θα χωρίσουμε την συγκεκριμένη περίοδο σε δύο φάσεις: στην προκαταρκτική περίοδο της ελληνικής μεταπολεμικής μετανάστευσης (1945–1951) και στην περίοδο θεμελίωσης της μαζικής μετανάστευσης (1952–1953). Στη συνέχεια θα εστιάσουμε την προσοχή μας: πρώτον, στις παραμέτρους που ελέγχουν την μεταναστευτική πολιτική της Αυστραλίας προς την Ελλάδα μέχρι το 1951 και, δεύτερον, στα πολιτικά, οικονομικά και διπλωματικά γεγονότα της διετίας 1952–1953 (υπογραφή σύμβασης Ελλάδας–Δ.Ε.Μ.Ε, δημιουργία αυστραλιανού Γραφείου Μετανάστευσης στην Ελλάδα, επίσημη επίσκεψη του Αυστραλού Υπουργού Μετανάστευσης, *Harold Holt*, στην Αθήνα) τα οποία θεμελιώνουν τη μαζική μετανάστευση Ελλήνων προς την Αυστραλία. Για την επίσκεψη του υπουργού μετανάστευσης στην Αθήνα, θα αναφερθούμε, μεταξύ άλλων, στον τρόπο με τον οποίο προσεγγίζουν τη συγκεκριμένη είδηση ελληνικές και αυστραλιανές εφημερίδες και στα θέματα τα οποία επιλέγουν να αναδείξουν.

Πιστεύουμε ότι η εξέταση της ελληνικής μεταπολεμικής μετανάστευσης, μέσα από τη συγκεκριμένη προοπτική και βάσει πηγών από τα Εθνικά Αρχεία και διάφορα αρχεία εφημερίδων, θα δώσει νέα στοιχεία στην έρευνα, που αφορά στη συγκεκριμένη περίοδο, και θα σηματοδοτήσει νέες προοπτικές.

Η προκαταρκτική περίοδος της μεταπολεμικής ελληνικής μετανάστευσης (1945–1951)

Κατά την προκαταρκτική περίοδο της μεταπολεμικής ελληνικής μετανάστευσης (1945–1951), η μεταναστευτική πολιτική της Αυστραλίας προς την Ελλάδα ελέγχεται από δύο σημαντικές παραμέτρους: πρώτον, την πολιτική της “Λευκής Αυστραλίας” και, κατά συνέπεια, την Ευρωπαϊκή της προοπτική και δεύτερον, τη συμμετοχή της

¹ Στα αγγλικά: *Intergovernmental Commission for European Migration — I.C.E.M* εφεξής.

² Στις παραπομπές και στις υποσημειώσεις τα Εθνικά Αρχεία της Αυστραλίας (*National Archives*) θα αναφέρονται με τα αρχικά “NAA”. Στα παραθέματα συνήθως ακολουθούμε τη σύνταξη και την ορθογραφία του κειμένου.

³ Στις παραπομπές και στις υποσημειώσεις για άρθρα εφημερίδων θα αναφέρεται το όνομα της εφημερίδας, η ημερομηνία κυκλοφορίας και η σελίδα στην οποία βρίσκεται το άρθρο. Στα παραθέματα συνήθως ακολουθούμε τη σύνταξη και την ορθογραφία του κειμένου.

Αυστραλίας στο “Πρόγραμμα Αποκατάστασης Προσφύγων”. Οι δύο αυτές παράμετροι επηρεάζουν άμεσα τον αριθμό των Ελλήνων μεταναστών ή εποίκων που εισέρχονται στη χώρα κατά τη συγκεκριμένη φάση.

Η πρώτη παράμετρος της μεταναστευτικής πολιτικής της Αυστραλίας προς την Ελλάδα, εντάσσεται στην ευρύτερη πολιτική της χώρας για τη μετανάστευση. Ας αρχίσουμε με ορισμένες επισημάνσεις που αφορούν αποκλειστικά στην πολιτική της “Λευκής Αυστραλίας” και καθορίζουν τη γενικότερη προσέλευση μεταναστών ή εποίκων στην Αυστραλία κατά τη διάρκεια των πρώτων δεκαετιών του εικοστού αιώνα.

Η πολιτική της “Λευκής Αυστραλίας” (“*White Australia policy*”) ή *Immigration Restriction Act* θεσμοθετήθηκε το 1901, λίγο μετά τη δημιουργία της Κοινοπολιτείας, τέθηκε αμέσως σε ισχύ με μικρές τροποποιήσεις, που ακολούθησαν λίγα χρόνια αργότερα, και συνεχίστηκε τουλάχιστον μέχρι και τις δεκαετίες του πενήντα και του εξήντα (Clark, 1987:197–8). Σύμφωνα με την πολιτική αυτή, η Αυστραλία δέχεται κυρίως εποίκους ή μετανάστες από την Βρετανία ή από χώρες των οποίων τα φυλετικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού τους συνάδουν με αυτά των αγγλοσαξόνων και, κατά συνέπεια, περιορίζει στο ελάχιστον ασιάτες, ιθαγενείς Νεοζηλανδούς και αφρικανούς. Μέσα στο πλαίσιο της “Λευκής Αυστραλίας”, βέβαια, συμπεριλαμβάνονται οριακά έποικοι ή μετανάστες που προέρχονται από τις χώρες της Νοτίου Ευρώπης (Ιταλία, Ελλάδα) αλλά οι αριθμοί τους είναι ελεγχόμενοι (Palaktsoğlu, 2009:653). Οι πιθανοί έποικοι ή μετανάστες αξιολογούνται και η άδειά τους για είσοδο στη χώρα κρίνεται βάσει των φυλετικών τους χαρακτηριστικών και της καταγωγή τους. Σύμφωνα με την πολιτική της “Λευκής Αυστραλίας” πολλοί πιθανοί έποικοι ή μετανάστες, υποβάλλονται σε δύσκολες διαδικασίες για την έγκριση άδειας εισόδου στη χώρα, όπως τα περίφημα διαγωνίσματα ορθογραφίας σε ευρωπαϊκές γλώσσες,⁴ και συνεπώς αποκλείονται (Παλακτσόγλου, 2009:650). Οι λόγοι, που οι Αυστραλοί ακολουθούν τη μεταναστευτική αυτή πολιτική, είναι για να κρατήσουν τη φυλετική ομοιογένεια και την κοινωνική τάξη στη χώρα.⁵

Οι αυστηροί κανόνες εισόδου στην Αυστραλία και ο περιορισμός ή και αποκλεισμός εποίκων ή μεταναστών από χώρες, όπως αυτές της Ασίας, εγείρει πολλές ενστάσεις σε διάφορες χώρες. Πολλαπλές είναι οι επίσημες ενστάσεις που προβάλλονται ή τα αρνητικά σχόλια, που γράφονται σε εφημερίδες εσωτερικής κατανάλωσης, στις χώρες που βρίσκονται στο στόχαστρο της “Λευκής Αυστραλίας”. Ιδιαίτερα ενδιαφέροντα είναι τα σχόλια στις εφημερίδες “*Kokumin*” και “*Miyako*” της Ιαπωνίας, μία από τις ασιατικές χώρες, την οποία στόχευε αρνητικά η συγκεκριμένη πολιτική.⁶ Τα σχόλια γίνονται γνωστά στην Αυστραλία μέσω επίσημης αναφοράς παραγόντων της αυστραλιανής πρεσβείας στο Τόκιο. Στην αναφορά, τονίζεται το γεγονός ότι τα

⁴ Παραδείγματα διαγωνισμάτων ορθογραφίας τα οποία αποστέλλονται σε όλες τις Πολιτείες της Αυστραλίας υπάρχουν σε φάκελο των Εθνικών Αρχείων (NAA, 45774).

⁵ Η φυλετική ομοιογένεια αλλά και η πολιτική και κοινωνική τάξη υπήρξαν σημαντικά ζητήματα τα οποία απασχολούσαν και τους Αυστραλούς πολίτες από τις αρχές του εικοστού αιώνα (Clark, 1987:197).

⁶ Σημαντικό είναι να τονίσουμε ότι τα συγκεκριμένα σχόλια γίνονται πριν να επιτεθεί η Ιαπωνία στην Αμερική και εισέλθει επίσημα στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο.

σχόλια των συγκεκριμένων εφημερίδων υποδαυλίζονται από την επεκτατική ιαπωνική πολιτική:

The Japanese press is again paying attention to the “Southward Advance” policy. This is most marked in the case of the most aggressive papers, “Kokumin” and “Miyako”. The “Kokumin” of 20th May devotes half a page to an article which sets out why Japan must go south to obtain resources which she lacks. A rough map indicates points of strategic significance from the economic and military view point in the Greater East Asia co-prosperity sphere. Regarding Australia, this article says: “Are we not waiting with outstretched hands to develop the virgin lands of Australia and New Zealand? Of course these resources are not ours, and we do not intend to attack these areas but this natural treasure house is by rights the very existence of 1,150,000,000 people of Greater East Asia and is a boon to be bestowed upon them that they may prosper...” Propaganda of this character but sometimes expressed in much more aggressive language is common in Japan and elsewhere in Asia (NAA, 74135:44).

Φαίνεται λοιπόν ότι αυτό που ενδιαφέρει ουσιαστικά, όχι μόνο την Ιαπωνία αλλά και άλλες ασιατικές χώρες, είναι η ανισομερής κατανομή πληθυσμού και εδαφικής έκτασης που υπάρχει στην Αυστραλία, σε αντίθεση με την κατάσταση που αντιμετωπίζουν οι ίδιες — μεγάλη συγκέντρωση πληθυσμού σε μικρή εδαφική έκταση (βλέπε: Πίνακας 1).⁷ Οι αντιδράσεις των συγκεκριμένων χωρών εστιάζουν στο γεγονός ότι παρ’ ότι η Αυστραλία διαθέτει τεράστιες ανεκμετάλλευτες και “κενές” εκτάσεις, δεν δέχεται μετανάστες ασιατικής καταγωγής, πράγμα που θα έλυne τα δημογραφικά τους προβλήματα.

Σημαντικό είναι το γεγονός ότι η Αυστραλία, μέχρι τις αρχές του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, είναι σε θέση να αγνοεί ή να εκκωφεύει στις αντιδράσεις των ασιατικών κρατών για την πολιτική της “Λευκής Αυστραλίας”, την οποία ακολουθεί. Μετά τον Πόλεμο όμως οι περιστάσεις αλλάζουν δραματικά με την εισβολή της Ιαπωνίας στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο διακυβεύεται πλέον η εδαφική ακεραιότητά της. Είναι, λοιπόν, επιτακτική η ανάγκη ενός σοβαρού και έγκυρου πολιτικού σχεδιασμού της μεταπολεμικής μεταναστευτικής πολιτικής, η οποία θα αυξήσει τον πληθυσμό, κυρίως με άτομα ευρωπαϊκής καταγωγής και ταυτόχρονα θα εξασφαλίσει την μελλοντική οικονομική ευημερία αλλά και την συνοριακή ασφάλεια της Αυστραλίας (NAA, 74135:5–6).⁸

Σύμφωνα με τις κυβερνητικές αρχές, η προάσπιση της εδαφικής ακεραιότητας της Αυστραλίας και η μελλοντική της οικονομική αλλά και πολιτική σταθερότητα εξαρτάται κυρίως από την αύξηση του πληθυσμού, η οποία μπορεί να πραγματοποιηθεί άμεσα

⁷ Στον Πίνακα 1, βλέπουμε τα ποσοστά πυκνότητας του πληθυσμού σε διάφορες χώρες του κόσμου συμπεριλαμβανομένης και της Αυστραλίας. Ενδιαφέροντα είναι τα υψηλά ποσοστά που αντιστοιχούν σε Ασιατικές χώρες, όπως η Ιαπωνία αλλά και η Κίνα.

⁸ Σημαντικό είναι και το άρθρο που βρίσκεται στην ελληνική εφημερίδα *Ελευθερία* (10 Απριλίου 1952), όπου γίνεται μια σύντομη επισκόπηση της πολιτικής και οικονομικής κατάστασης στην Αυστραλία και σχολιάζεται ο “ασιατικός κίνδυνος” και η αύξηση του πληθυσμού μέσω της μετανάστευσης (Εφημ. *Ελευθερία*, 10/4/1952:3).

**POPULATION OF THE MAIN COUNTRIES OF THE WORLD :
NUMBER AND DENSITY, 1947.**

Country.	Population. (⁰⁰⁰).	Density. (a)	Country.	Population. (⁰⁰⁰).	Density. (a)
EUROPE.			AFRICA.		
Germany ..	67,300	489.1	Nigeria ..	23,745	70.1
United Kingdom ..	49,539	525.8	Egypt ..	19,179	49.7
Italy ..	45,373	390.4	French West Africa ..	15,996	8.9
France ..	41,000	192.7	Ethiopia ..	15,000	(c)
Spain ..	27,503	141.6	Union of South Africa ..	11,605	24.6
Poland ..	23,781	197.6	Belgian Congo ..	10,753	11.9
Rumania ..	16,530	189.3	Algeria ..	8,488	10.0
Yugoslavia ..	15,324	158.8	French Morocco ..	8,225	50.9
Czechoslovakia ..	12,164	246.5	Anglo-Egyptian Sudan ..	7,919	8.2
Netherlands ..	9,629	739.3	Mozambique ..	6,116	20.5
Hungary ..	9,093	253.2	Tanganyika Territory ..	5,650	15.6
Belgium ..	8,421	714.9	Other ..	55,050	..
Portugal ..	8,312	234.7	Total Africa ..	187,726	16.2
Greece (b) ..	7,665	149.8	NORTH AND CENTRAL AMERICA.		
Bulgaria ..	7,048	164.7	United States of America ..	144,034	47.7
Austria ..	6,920	185.2	Mexico ..	23,434	30.8
Sweden ..	6,803	39.2	Canada ..	12,582	3.4
Switzerland ..	4,547	285.2	Cuba ..	5,091	115.1
Denmark ..	4,146	250.1	Other ..	21,269	..
Finland ..	3,895	29.9	Total North and Central America ..	206,410	23.8
Norway ..	3,144	25.1	SOUTH AMERICA.		
Eire ..	2,972	109.5	Brazil ..	47,550	14.5
Other ..	2,412	..	Argentina ..	16,109	14.9
Total Europe ..	383,521	200.5	Columbia ..	10,545	24.0
ASIA.			Peru ..	7,922	16.4
China ..	463,198	123.2	Chile ..	5,526	19.3
India ..	338,727	(c)	Other ..	15,907	..
Japan ..	78,000	548.1	Total South America ..	103,559	15.0
Netherlands Indies(d) ..	76,360	103.9	OCEANIA, ETC.		
Pakistan ..	72,206	200.0	Australia(g) ..	7,626	2.6
Korea ..	27,700	324.9	New Zealand and De- pendencies ..	1,802	17.4
French Indo-China ..	27,030	99.2	Territory of New Guinea ..	900	9.7
Philippine Islands ..	19,511	168.8	Hawaii ..	544	84.6
Turkey (e) ..	19,250	65.0	Papua ..	300	3.3
Siam ..	17,351	87.5	Fiji ..	265	37.4
Burma ..	17,000	65.0	Other ..	518	..
Iran ..	17,000	(c)	Total Oceania, etc. ..	11,955	3.6
Afghanistan ..	12,000	(c)	SUMMARY.		
Yemen ..	7,000	103.6	Europe ..	383,521	200.5
Ceylon ..	6,879	271.6	Asia ..	1,239,565	118.7
Nepal ..	6,450	119.3	U.S.S.R. ..	193,000	22.4
Saudi Arabia ..	6,000	(c)	Africa ..	187,726	16.2
Other ..	27,903	..	America, North and Central ..	206,410	23.8
Total Asia ..	1,239,565	118.7	America, South ..	103,559	15.0
U.S.S.R. (Europe and Asia) (f)			Oceania, etc. ..	11,955	3.6
			Total ..	2,325,736	45.3

(a) Number of persons per square mile. (b) Includes Dodecanese Islands. (c) Not available.
(d) Includes Dutch New Guinea. (e) Includes European Territory. (f) Population 1946.
(g) Includes 47,000 full-blood aboriginals.

Πίνακας 1. Population Density: Australian Bureau of Statistics, 1951:545

μόνο μέσω της προσέλευσης μεταναστών από την Ευρώπη (NAA, 1875944:19–20).⁹ Για το λόγο αυτό δημιουργείται το 1945 Υπουργείο Μετανάστευσης, με πρώτο υπουργό τον *Arthur Calwell*. Ο νέος υπουργός Μετανάστευσης τονίζει από την αρχή τα σχέδια

⁹ Μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, ο πληθυσμός της Αυστραλίας, σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της απογραφής του 1947 είναι: 7.579.358. Η απογραφή αποκαλύπτει ότι η αύξηση του πληθυσμού της χώρας δεν ξεπερνά το ένα εκατομμύριο από την τελευταία καταγραφή του πληθυσμού που είχε πραγματοποιηθεί το 1933 (Australian Bureau of Statistics: 1951:519). Αξίζει να σημειωθεί ότι στα συγκεκριμένα στατιστικά στοιχεία δεν συμπεριλαμβάνονται οι ιθαγενείς της Αυστραλίας.

του για την μεταναστευτική πολιτική που θα ακολουθήσει και τη σημασία της μεταναστευσης για το μέλλον της χώρας του:

We plan to absorb into Australia at least 70,000 immigrants a year until our greatly underpopulated country is fully-manned. When I say “fully-manned” I am speaking in terms of defence, production and development. Australia has only seven and a third million people to populate an island-continent 32 times the area of Britain. Situated on the fringe of densely-peopled Asia, and midway between the Indian and the Pacific Oceans, Australia’s strategic importance was illustrated during the Pacific war, when it was used as a major base for operations against the Japanese by American, British, Dutch and Australian forces (Calwell, 1946:2).

Στο πλαίσιο αυτής της πολιτικής αποφασίζεται η εντατική ενεργοποίηση της μεταναστευσης από την Αγγλία ή από άλλες ευρωπαϊκές χώρες των οποίων οι κάτοικοι ανταποκρίνονται στις προδιαγραφές της “Λευκής Αυστραλίας” και μπορούν να ενσωματωθούν χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα στην “κουλτούρα” της αυστραλιανής κοινωνίας (NAA, 1875944:207). Η Αυστραλιανή κυβέρνηση προσπαθώντας να “δικαιολογήσει” τον ευρωπαϊκό προσανατολισμό της μεταναστευτικής πολιτικής της χώρας και τη στάση της προς χώρες μη-ευρωπαϊκές, όπως οι ασιατικές, δηλώνει:

It is true that a measure of discrimination on racial grounds is exercised in the administration of our immigration policy. That is inevitable in a policy which is based on the concept that the homogeneous character of the population, which settled and developed the country, shall be maintained. [...] Unfortunately, the application of this principle in Australian immigration policy has been magnified and distorted in a fashion which led to a mistaken belief on the part of our northern neighbours that we regard them as racially inferior and because of that we apply to them a policy of total exclusion. Let me make it perfectly clear that our policy is not, and never has been, directed to the total exclusion of non-Europeans; nor is it based on any assumption of racial superiority. The ideal which underlines our policy is the preservation of the homogeneous character of our population and the avoidance of the friction which inevitably follows the influx of peoples having different standard of living, traditions, cultures and national characteristics (NAA, 1875944:206).

Έτσι, μετά το 1947, η Αυστραλία δέχεται ένα μεγάλο αριθμό ευρωπαίων μεταναστών, οι οποίοι αυξάνουν σημαντικά τις δημογραφικές τιμές (βλέπε: Πίνακας 2) αλλά δεν θέτουν σε “κίνδυνο” την πληθυσμιακή ομοιογένεια. Από τον Πίνακα 2 παρατηρούμε επίσης ότι την ίδια περίοδο ο αριθμός μεταναστών ή εποίκων από την Ασία είναι αμελητέος.

Την ίδια περίοδο (1945–1951), οι αριθμοί των Ευρωπαίων μεταναστών ή εποίκων που εισέρχονται στην Αυστραλία αυξάνεται και από την συμμετοχή της Αυστραλίας στο Διεθνές Πρόγραμμα Αποκατάστασης Προσφύγων. Στις 21 Ιουλίου 1947, η Αυστραλία υπογράφει επίσημη πενταετή σύμβαση για το συγκεκριμένο πρόγραμμα¹⁰ και δέχεται έναν μεγάλο αριθμό επιδοτούμενων μεταναστών από την Ευρώπη. Στους

¹⁰ Το συγκεκριμένο πρόγραμμα ολοκληρώνεται το 1951 (NAA, 581664:325).

RACIAL ORIGIN OF ARRIVALS AND DEPARTURES : AUSTRALIA.									
Racial Origin.	Arrivals.			Departures.			Net Migration.		
	1936-40.	1947.	Six Months ended June, 1948.(a)	1936-40.	1947.	Six Months ended June, 1948.(a)	1936-40.	1947.	Six Months ended June, 1948.(a)
American (U.S.)	10,668	2,468	1,606	10,188	1,398	955	480	1,070	651
British (b) ..	254,951	54,423	40,606	240,196	48,620	28,607	14,755	5,803	11,999
French ..	2,597	929	490	2,595	853	385	2	76	105
German (c) ..	9,676	1,072	449	2,316	795	276	7,360	277	173
Greek ..	4,400	1,432	986	921	108	133	3,479	1,374	853
Italian ..	10,519	295	633	2,869	365	300	7,650	70	333
Yugoslav ..	2,588	77	447	988	64	929	1,600	13	482
Other European	12,184	5,057	6,071	5,277	2,365	1,018	6,907	2,692	5,053
Total, European	307,583	65,803	51,288	265,350	54,568	32,603	42,233	11,235	18,685
Chinese ..	7,802	913	624	7,633	1,510	842	169	597	218
Indian and ..									
Cingalese ..	2,385	623	246	2,258	778	225	127	155	21
Japanese ..	1,712	4	3	1,739	5	11	27	1	8
Other Non-European ..	1,830	425	577	1,204	296	222	626	129	355
Total, Non-European ..	13,729	1,965	1,450	12,834	2,589	1,300	895	624	150
Total ..	321,312	67,768	52,738	278,184	57,157	33,903	43,128	10,611	18,835

(a) See par. 3 above. Comparable particulars for the last six months of 1948 are available only as follows:—Europeans—Arrivals, 61,471; departures, 25,697; net migration, 35,774. Non-Europeans—Arrivals, 1,514; departures, 1,008; net migration, 506. (b) Includes Maltese and Cypriote. (c) Includes Austrian.

Πίνακας 2. Αφίξεις και αναχωρήσεις μεταναστών: Australian Bureau of Statistics, 1951:574

συγκεκριμένους μετανάστες δίνεται η ευκαιρία, μετά την επιτυχή αποκατάστασή τους στην Αυστραλία, να κάνουν πρόσκληση σε πρόσωπα του στενού οικογενειακού ή συγγενικού τους περιβάλλοντος.¹¹ Για τις πρώτες ανάγκες αυτών των μεταναστών δημιουργούνται στην Αυστραλία διάφορα κέντρα υποδοχής μεταναστών, το πρώτο εκ των οποίων είναι το *Bonegilla* (NAA, 1962292:5). Το 1947 ο αριθμός των μεταναστών αυτών ανέρχεται στις 4.000. Μέχρι τον Δεκέμβρη του 1951, οπότε και ολοκληρώνεται το πρόγραμμα, ο αριθμός τους θα φτάσει στους 156.491.

Τελικά, την περίοδο 1945–1951, η μεταναστευτική πολιτική της Αυστραλίας και τα Προγράμματα Αποκατάστασης Προσφύγων στα οποία συμμετέχει αποδίδουν

¹¹ Στα Αρχεία της Αυστραλίας αναφέρεται επ' αυτού: On the 21st July 1947, the Minister entered into a formal agreement with PCIRO for the migration of displaced persons to Australia. This provided for the ex gratia payment reserved the rights of PCIRO to nominate areas of recruitment, laid down conditions of life for displaced person migrants in Australia and established the right of every unaccompanied immigrant proceeding to Australia to nominate relatives and dependants after three months in Australia. PCIRO accepted responsibility for all expenses incurred in moving selected migrants to Australia (NAA, 1962292:4).

καρπούς. Όπως αποδεικνύεται από τα στατιστικά στοιχεία της συγκεκριμένης περιόδου, ο πληθυσμός της Αυστραλίας αυξάνεται κατακόρυφα (Australian Bureau of Statistics, 1955:321).

Ο ευρωπαϊκός προσανατολισμός της μεταπολεμικής μεταναστευτικής πολιτικής της Αυστραλίας και η ανάγκη αύξησης του πληθυσμού ευνοεί και την ελληνική μετανάστευση, η οποία παρουσιάζει τη συγκεκριμένη περίοδο μια αριθμητική άνοδο.

Αρχικά πρέπει να αναφέρουμε ότι, πριν το 1940, και μέσα στο πλαίσιο της πολιτικής της “Λευκής Αυστραλίας”, οι Έλληνες συγκαταλέγονται στους μετανάστες ή εποίκους των οποίων οι αριθμοί πρέπει να ελέγχονται και να μην ξεπερνούν ένα προκαθορισμένο όριο. Το συγκεκριμένο όριο είχε καθοριστεί σε 100 ανά μήνα και οποιαδήποτε αύξηση δημιουργούσε θέμα συζητήσεων και δυσαρέσκειας (NAA, 95541:84).

Την προκαταρκτική περίοδο της μεταπολεμικής ελληνικής μετανάστευσης (1945–1951), οι Έλληνες συνεχίζουν να εντάσσονται οριακά στις προδιαγραφές της “Λευκής Αυστραλίας” και να γίνονται αποδεκτοί αλλά σε μικρούς αριθμούς σε σχέση με άλλους ευρωπαίους. Σε αναφορά, μάλιστα, του Υπουργείου Εξωτερικών της Αυστραλίας προς τις αυστραλιανές προξενικές αρχές στη Γενεύη υπογραμμίζεται η κοινή γνώμη που επικρατεί σχετικά με τους Έλληνες αλλά και τους Ιταλούς:

[...] We regard the numbers quoted in programme of operations, particularly for Greece and Italy, as unduly high and our previous experience of refugees from those countries under I.R.O. [...] indicates that they are not very desirable settlers. In any case, our acceptance of any further numbers will be subject to availability of the types we can absorb (NAA, 591218:287).

Παρά τους δισταγμούς που προβάλλονται για τους Έλληνες ή τους Ιταλούς φαίνεται ότι αυτοί σε κάποιες περιπτώσεις παρουσιάζονται ως μια “ακραία” αλλά πιθανή λύση για την επίλυση του δημογραφικού προβλήματος της Αυστραλίας. Έτσι η Αυστραλιανή κυβέρνηση, στο πλαίσιο του σχεδιασμού της για την αύξηση του πληθυσμού της χώρας, συμπεριλαμβάνει και τους νοτιοευρωπαίους — Έλληνες και Ιταλούς — στους πιθανούς μετανάστες που θα μπορούσαν να εισέλθουν νόμιμα στην Αυστραλία, σε περίπτωση που οι βορειοευρωπαίοι ή οι Βρεττανοί αρνούνταν να ανταποκριθούν. Γράφουν σχετικά:

WHAT OF SOUTHERN EUROPE?

If we cannot expect large numbers of Northern Europe, what of Southern Europe? Southern Europe reproduction rates were still above replacement level before the war, and the majority of the emigrants from Europe were going from these areas. It should be noted that Southern Europe supplied over 30,000,000 immigrants to the United States of America over the last 50 years, and that Italians and Greeks provided the bulk of permanent settlers in Australia from 1929–1937 — during which years, incidentally, more British settlers left the country than entered it. Southern Europe may provide us with some immigrants. But are Australians willing to accept more of these people if settlers are not available from British sources! (NAA, 244086:98).

Ενδιαφέρον σε τούτο το σημείο είναι να αναφέρουμε, ότι αν και πριν τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο η κοινή γνώμη στην Αυστραλία ήταν αρνητική για τους Έλληνες

μετανάστες,¹² μετά το 1945 αυτή τρέπεται τουλάχιστον σε ανεκτική και σε ορισμένες περιπτώσεις θετική. Η γενναία συμπεριφορά των Ελλήνων κατά τη διάρκεια του Πολέμου αλλά και η φιλία και συμπάρασταση που έδειξαν προς τους Αυστραλούς στρατιώτες είχε επηρεάσει ως ένα βαθμό την κοινή γνώμη. Από γράμμα προς την εφημερίδα *Sydney Morning Herald*, για παράδειγμα διαβάζουμε:

Greek citizens

Sir,- I agree with the correspondent Emmanuel Andronicus ("Herald" Feb 5) regarding Greek immigrants. I have long wondered what the migration authorities were doing by concentrating on our former enemies and ignoring our friends. I am an Australian of the third generation but I have a very soft spot for the Greeks. How little the world knows of that epic when the heroic and generous people impoverished as they were in the years 1923 and 1924 opened their doors to half a million refugees who had fled from Asia Minor and Turkey. Now some of these great-hearted people want to emigrate to Australia. Bring them here by all means, they will be an asset to the agricultural life of this country and Australians need not be afraid that Nazism and Fascism will raise their heads with good Greek rural settlers. Edith Glanville - Haberfield (*Sydney Morning Herald*, 8/2/1952:6).

Κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης περιόδου (1945–1951), η νόμιμη είσοδος Ελλήνων μεταναστών στην Αυστραλία, φαίνεται να ακολουθεί την προπολεμική διαδικασία μετανάστευσης και γίνεται είτε με πρόσκληση (sponsorship/nomination), είτε με απόκτηση άδειας εισόδου στη χώρα (*visa*) (NAA, 585332:61). Σύμφωνα με την πρώτη περίπτωση, οι Έλληνες μετανάστες — κυρίως οικογένειες — πρέπει να προσκληθούν στη χώρα από κάποιο συγγενικό πρόσωπο, το οποίο εγγυάται τη συντήρησή τους μέχρι να βρουν εργασία. Αντίθετα στην περίπτωση της άδειας εισόδου, ο κάθε έποικος ή μετανάστης πρέπει να πληρεί συγκεκριμένα κριτήρια επιλογής και να κάνει αίτηση στις αυστραλιανές προξενικές αρχές (στη Ρώμη), απ' όπου δίνεται και η άδεια εισόδου στη χώρα. Σε επίσημο έγγραφο του υπουργείου Εξωτερικών αναφέρεται επ' αυτού (26 Ιουνίου 1951):

Migration from Greece — Your reference 1531/80 [...] I note that the Delegation is receiving a number of enquiries from prospective migrants. It is suggested that the enquirers be advised that there is no Commonwealth Government scheme which provides for assisted passages to Australia in favour of Greek nationals and, therefore, the only way in which they can at present come here is to travel as full fare paying passengers. Family units are required to have a sponsor in Australia who is in a position to guarantee accommodation for them on arrival here, but single men are permitted to come here without being nominated, on application to this Department's representative in Rome, provided that they can comply with normal immigration requirements. The Delegation should therefore, continue to advise enquirers to contact the Chief Migration Officer, Australian Legation, Rome (NAA, 585332:61).

¹² Σε προηγούμενο άρθρο μας είχε γίνει εκτεταμένη αναφορά στην αρνητική στάση των Αυστραλών έναντι των Ελλήνων μεταναστών (Palaktoglou, 2009:655–656).

Από τις πληροφορίες που δίνονται στο σχετικό έγγραφο είναι σαφές το γεγονός ότι δεν υπάρχει επίσημη σύμβαση μεταξύ Ελλάδας και Αυστραλίας για την είσοδο Ελλήνων μεταναστών στη χώρα, σε αντίθεση με άλλες χώρες οι οποίες είτε έχουν είτε διαπραγματεύονται επίσημες συμβάσεις. Μία από τις χώρες αυτές, που διαπραγματεύεται και τελικά υπογράφει επίσημη διακρατική σύμβαση μετανάστευσης με την Αυστραλία, είναι η Ιταλία (29 Μαρτίου 1951).¹³

Την ίδια περίοδο (1945–1951), ένας μικρός αριθμός Ελλήνων,¹⁴ συμπεριλαμβάνεται και στο Πρόγραμμα της Αποκατάστασης Ευρωπαίων Προσφύγων που καταφτάνουν στην Αυστραλία, με την υποχρέωση να εργαστούν για δύο χρόνια σε εργασία που θα τους καθορίσει η Αυστραλιανή Πολιτεία.¹⁵ Οι επιδοτούμενοι αυτοί μετανάστες μπορούν μετά από τρεις μήνες παραμονή στην Αυστραλία να προσκαλέσουν και άλλα μέλη του οικογενειακού τους περιβάλλοντος, τα οποία έρχονται μετά, επίσης με οικονομική ενίσχυση (*assisted passage scheme*).

Συμπερασματικά λοιπόν θα λέγαμε ότι η προκαταρκτική φάση της μεταπολεμικής ελληνικής μετανάστευσης στην Αυστραλία (1945–1951) δεν έχει και μεγάλες διαφορές από την προπολεμική. Την περίοδο αυτή ο αριθμός των Ελλήνων ανέρχεται στους 9.170, που αναλογεί σε ένα 1.54% του συνολικού αριθμού μεταναστών (593.960), οι οποίοι εισέρχονται στη χώρα. Η ελληνική μετανάστευση δηλαδή παραμένει οριακή. Κύρια αιτία φαίνεται ότι είναι η έλλειψη επίσημης διακρατικής σύμβασης για επιδοτούμενη μετανάστευση. Έτσι, το μεγαλύτερο ποσοστό των Ελλήνων μεταναστών ή εποίκων που καταφτάνει στην Αυστραλία έρχεται είτε με πρόσκληση από κάποιο συγγενικό του πρόσωπο είτε με άδεια εισόδου. Και στις δύο περιπτώσεις οι ίδιοι οι μετανάστες καλύπτουν τα έξοδα ταξιδιού. Οι ελάχιστοι μετανάστες ή άποικοι των οποίων επιδοτείται το ταξίδι είναι πρόσφυγες (*displaced persons*).

Η περίοδος θεμελίωσης της μαζικής μετανάστευσης (1952–1953)

Η διετία 1952–1953 φαίνεται ότι ανοίγει νέους ορίζοντες για την μεταπολεμική ελληνική μετανάστευση προς την Αυστραλία και θεμελιώνει την επιδοτούμενη και μαζική προσέλευση μεταναστών προς την Αυστραλία. Οι βασικές παράμετροι που φαίνεται ότι ελέγχουν τη συγκεκριμένη περίοδο, σε σχέση πάντα με την μεταναστευτική πολιτική

¹³ Πληροφορίες για τη διακρατική σύμβαση με την Ιταλία βρίσκονται μεταξύ άλλων και στο Φάκελο 1872881 στα Εθνικά Αρχεία της Αυστραλίας.

¹⁴ Το 1946 ο αριθμός των Ελλήνων προσφύγων είναι 190 (NAA, 74316:13).

¹⁵ Σε αναφορά για το συγκεκριμένο Πρόγραμμα Αποκατάστασης Προσφύγων αναφέρεται σχετικά με τους Έλληνες μετανάστες (1950): Towards the latter end of the year, at the specific request of the International Refugee Organisation special Australian Selection Missions were sent to Greece and to East Africa to assist the Organisation to fulfil its responsibilities to displaced persons in these areas. The Missions examined all displaced persons in Greece and in East Africa who were eligible for and desirous of moving to Australia and selected 1179 migrants from East Africa and 620 from Greece (NAA, 1962292:7).

προς την Ελλάδα, είναι: πρώτον, η ίδρυση και θεσμοθέτηση της Διακυβερνητικής Επιτροπής Μεταναστεύσεως εξ Ευρώπης (Δ.Ε.Μ.Ε.) με την συμμετοχή της Αυστραλίας και η υπογραφή σύμβασης μεταξύ της Ελλάδας και της συγκεκριμένης Επιτροπής· δεύτερον, η δημιουργία Αυστραλιανού Γραφείου Μετανάστευσης στην Αθήνα· τρίτον, η επίσκεψη του Αυστραλού Υπουργού Μετανάστευσης, *Harold Holt*, στην Αθήνα.

Η πρώτη παράμετρος αφορά στην ίδρυση της Δ.Ε.Μ.Ε. και τη σχέση της συγκεκριμένης Επιτροπής με την Ελλάδα και την Αυστραλία. Το Δεκέμβριο του 1951 ολοκληρώνεται το Πρόγραμμα Αποκατάστασης Ευρωπαίων Προσφύγων αλλά το πληθυσμιακό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν πολλές ευρωπαϊκές χώρες δεν έχει λυθεί. Έτσι με την παρότρυνση των Ηνωμένων Πολιτειών γίνεται διάσκεψη στη Νεάπολη της Ιταλίας (Οκτώβριος 1951), με θέμα την πιθανή οργάνωση μιας Επιτροπής που θα διαχειρίζεται θέματα ευρωπαϊκής μετανάστευσης και θα στοχεύει στην “αποκατάσταση” του υπεράριθμου Ευρωπαϊκού πληθυσμού (NAA, 1962298:6). Στη διάσκεψη συμμετέχουν μεταξύ άλλων η Αυστραλία και η Ελλάδα.¹⁶ Οι Ηνωμένες Πολιτείες καταθέτουν προς συζήτηση σχέδιο (του Αμερικανού *George Warren*) για την Ευρωπαϊκή μετανάστευση, το οποίο όμως δεν γίνεται αποδεκτό, οπότε και ορίζεται νέα διάσκεψη (NAA, 1962292:74–78 και 132).¹⁷ Σημαντικό είναι το γεγονός ότι στη διάσκεψη της Νεάπολης η Αυστραλία δεν κάνει αποδεκτό το σχέδιο των Ηνωμένων Πολιτειών, για οικονομικούς κυρίως λόγους, οι οποίοι αφορούν στην κάλυψη εξόδων για την δημιουργία υποδομών και κατοικιών καθώς επίσης και την επαρκή εξασφάλιση αγαθών για τις ανάγκες του πληθυσμού της αλλά και των μεταναστών.

Η νέα διάσκεψη λαμβάνει χώρα στις αρχές Δεκεμβρίου στις Βρυξέλλες, όπου τελικά συμφωνείται η ίδρυση της Δ.Ε.Μ.Ε., με έδρα την Γενεύη¹⁸ (NAA, 1962298:13). Η Επιτροπή χρηματοδοτείται από την οικονομική συμβολή των Ηνωμένων Πολιτειών, κατά κύριο λόγο, αλλά και των άλλων κρατών μελών, ανάλογα με την οικονομική τους κατάσταση. Σύμφωνα με το καταστατικό της Δ.Ε.Μ.Ε., δρομολογείται αρχικά ένα πρόγραμμα μετανάστευσης Ευρωπαίων προς συγκεκριμένες χώρες με σκοπό την “αποσυμφόρηση” της “γηραιάς ηπείρου” από τον υπεράριθμο πληθυσμό της. Οι χώρες οι οποίες δέχονται να πάρουν μετανάστες είναι, εκτός των Ηνωμένων Πολιτειών, ο Καναδάς, η Αυστραλία, η Νέα Ζηλανδία, η Αργεντινή, η Βραζιλία και η Βενεζουέλα,

¹⁶ Η σύνοδος περνάει σχεδόν απαρατήρητη στην Ελλάδα με μικρές μόνο αναφορές σε ελληνικές εφημερίδες, όπως η ακόλουθη: “Από την Νεάπολη πληροφορούμεθα ότι η διάσκεψις Μεταναστεύσεως, η οποία ήρχισε τας εργασίας της εκεί, θα διορίση επιτροπήν, έργον της οποίας είναι η κατάστρωσις σχεδίου, που αποβλέπει εις το να βοηθήση τους Ευρωπαίους να μεταναστεύσουν από τας πυκνοκατοικημένας πατρίδας των εις άλλας χώρας. Η Διάσκεψις συνεκλήθη διά να συζητήση επί ενός μεγαλεπήβολου σχεδίου, το οποίον θα βοηθήση την μετανάστευσιν 5.000.000 Ευρωπαίων εντός των προσεχών 5 ετών και κυρίως εξ Ιταλίας, δυτικής Γερμανίας, Αυστραλίας, Ολλανδίας, Ελλάδος, Μάλτας και Τεργέστης (εφημ. *Εμπρός*, 1951:2).

¹⁷ Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι είχαν προηγηθεί της συνάντησης της Νεάπολης διάφορες συζητήσεις για το θέμα της Ευρωπαϊκής μετανάστευσης μεταξύ Αυστραλιανών και Αμερικανικών κυβερνητικών εκπροσώπων στη Γενεύη (NAA, 1962292:155).

¹⁸ Αργότερα η Δ.Ε.Μ.Ε. δημιουργεί υποκαταστήματα στις χώρες στις οποίες υπάρχει ζήτηση μετανάστευσης.

ενώ αυτές, από τις οποίες θα μεταναστεύσουν άτομα είναι η δυτική Γερμανία, η Ιταλία, η Αυστρία, η Ελλάδα και η Ολλανδία. Για το 1952 ορίζεται η διακίνηση 115.000 ευρωπαίων, εκ των οποίων η Αυστραλία συμφωνεί να δεχτεί 25.000 μετανάστες (ΝΑΑ, 1962298:30). Σύμφωνα με τη σύμβαση και τον γενικότερο οικονομικό σχεδιασμό της Αυστραλίας, οι νέοι μετανάστες προορίζονται κυρίως για την στελέχωση του τομέα κατασκευής έργων υποδομών, όπως το *Snowy Mountains Hydro-Electric Project*, την ανέγερση εργατικών κατοικιών και την επέκταση του σιδηροδρομικού δικτύου (ΝΑΑ, 1962298:39).

Για την Ελλάδα η ίδρυση και θεσμοθέτηση της Δ.Ε.Μ.Ε. φαίνεται ότι αποτελεί κάποια λύση για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει: πλεόνασμα ανέργων και οικονομική ανέχεια αλλά και αστάθεια. Βέβαια η “λύση” της μετανάστευσης δεν είναι αποδεκτή από όλες τις πολιτικές παρατάξεις.

Μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου και του Εμφυλίου η Ελλάδα περνά μια δύσκολη πολιτική, κοινωνική και οικονομική φάση. Οι υψηλοί δείκτες ανεργίας και η οικονομική κρίση που μαστίζουν τη χώρα αποτελούν την απαρχή σωρείας προβλημάτων, τα οποία οδηγούν μεγάλες μάζες του πληθυσμού να ζητούν διέξοδο στη μετανάστευση. Στη δύσκολη αυτή συγκυρία προστίθεται και η ασυμφωνία των πολιτικών δυνάμεων για έναν επιτυχή σχεδιασμό για την έξοδο από την κρίση. Οι πολιτικές δυνάμεις της κεντροαριστεράς προωθούν την άποψη ότι τη λύση θα φέρει η εκβιομηχάνιση της χώρας και η κατασκευή έργων υποδομών, που θα δημιουργήσουν θέσεις εργασίας για την εξάλειψη της ανεργίας· αντίθετα οι συντηρητικές δυνάμεις υποστηρίζουν ότι η χώρα έχει άμεση ανάγκη, πρώτον, γενναίας εξωτερικής βοήθειας και, δεύτερον, εξάλειψη της ανεργίας με την προώθηση των ανέργων σε χώρες του εξωτερικού (μετανάστευση) (Λαφιατόγλου, 2009:51–52). Τελικά οι απόψεις των συντηρητικών επικρατούν οπότε και η Ελλάδα στρέφεται επίσημα πλέον προς την εξαγωγή του υπεράριθμου εργατικού δυναμικού της.

Τον Ιανουάριο του 1952 αρχίζουν επίσημες συνομιλίες της Ελληνικής Κυβέρνησης με τη Δ.Ε.Μ.Ε. και στις 17 Απριλίου του ίδιου έτους υπογράφεται στην Αθήνα η σύμβαση του ελληνικού κράτους με την σχετική Επιτροπή.¹⁹ Η θεσμοθέτηση της σύμβασης σηματοδοτεί την απαρχή της επιδοτούμενης μετανάστευσης Ελλήνων προς χώρες όπως η Αυστραλία, ο Καναδάς, οι Ηνωμένες Πολιτείες και οι χώρες της Λατινικής Αμερικής. Για το 1952, μάλιστα, σύμφωνα με πληροφορίες από την εφημερίδα *Ελευθερία* σχεδιάζεται η μετανάστευση 20.000 Ελλήνων, κυρίως προς τις Ηνωμένες Πολιτείες και τον Καναδά αλλά και προς την Αυστραλία (εφημ. *Ελευθερία*, 25/4/1952:1).

Η δεύτερη παράμετρος που ελέγχει την περίοδο θεμελίωσης της ελληνικής μετανάστευσης προς την Αυστραλία αφορά στην ίδρυση αυστραλιανού γραφείου μετανάστευσης στην Ελλάδα (Αθήνα). Στα τέλη του 1951, η αντιπροσώπευση της Αυστραλίας στην Ελλάδα κρίνεται απαραίτητη για την ομαλή διεξαγωγή των διαδικασιών της

¹⁹ Η σύμβαση κυρώθηκε μέσω του Ν.Δ 2658/31.10.1953 ενώ η καταστατική πράξη της Δ.Ε.Μ.Ε. κυρώθηκε μέσω του Νόμου 2859/295.1954 (Λαφιατόγλου, 2009:54).

ελληνικής μετανάστευσης²⁰ (Gilchrist, 2004:292–3). Έτσι στις αρχές του 1952 δημιουργείται αυστραλιανό Γραφείο Μετανάστευσης στην Αθήνα, το οποίο χειρίζεται στο εξής όλα τα θέματα που αφορούν στη μετανάστευση Ελλήνων προς την Αυστραλία (NAA, 3345837:205). Η επιτακτική ανάγκη ύπαρξης αυστραλιανής αντιπροσώπευσης στην Αθήνα αποδεικνύεται από τις πρώτες μέρες της λειτουργίας Γραφείου, οπότε και αποστέλλεται προς το Υπουργείο Εξωτερικών της Αυστραλίας η ακόλουθη αναφορά:

Our office opened March 17th but closed to public at 11.30 to quell disturbance when premises stormed. 300 forms issued, 500 persons turned away. Another 500 issued March 18th, 600 turned away. 2,000 letters, 160 landing permits on hand. Approval is requested by telegraph to engage additional 2 translators, 2 clerk-typists, 1 doorman-messenger. Suggest additional interviewing officer be sent immediately (NAA, 3345837:52).

Ενδιαφέρον σε τούτο το σημείο είναι να αναφέρουμε ότι την ίδια σχεδόν περίοδο αποφασίζεται, μετά από ενέργειες της ελληνικής κυβέρνησης, η δημιουργία Πρεσβείας της Ελλάδας στην Αυστραλία. Ο πρώτος Έλληνας πρέσβης είναι ο Δημήτρης Λάμπρου, ένας διπλωμάτης καριέρας, ο οποίος έχει την εκτίμηση και την εμπιστοσύνη των αυστραλιανών αρχών.²¹ Ο ίδιος φαίνεται ότι, πριν ακόμη επισημοποιηθεί η αποστολή του στην Αυστραλία, προσπαθεί, ακολουθώντας πάντα τις οδηγίες της Αθήνας, να παρακινήσει τις αυστραλιανές αρχές να ξεκινήσουν διαπραγματεύσεις με την Ελλάδα και να συνάψουν επίσημη διακρατική συμφωνία για επιδοτούμενη μετανάστευση προς την Αυστραλία. Από τις πληροφορίες που αντλήσαμε από τα Εθνικά Αρχεία, υπήρξε όντως κάποιο σχέδιο συμφωνίας, το οποίο κατατέθηκε από την Αυστραλία, αλλά αυτό δεν εγκρίθηκε ποτέ από την Ελληνική κυβέρνηση και έτσι ποτέ δεν υλοποιήθηκε. Στα Εθνικά Αρχεία υπάρχει η ακόλουθη πληροφορία:

In answer from a question from Mr. Tange as to whether Greece had a migration Agreement with Australia, Mr. Lambros said it had not, although an Agreement had been proposed by the Department of Immigration and submitted to the Greek Government. He went to say that his Government had shown some reluctance to conclude an agreement on the terms offered by the Department of Immigration. In some respects it was less advantageous than the agreement signed with Germany. In view of the sensitivity of Greek public opinion as regards to Germany, the government was anxious not to lay itself open to criticism

²⁰ Μέχρι το 1951 τα άτομα που ήθελαν να ταξιδεύουν ως μετανάστες στην Αυστραλία υποχρεούνταν να στέλνουν τις αιτήσεις τους στην Πρεσβεία της Αυστραλίας στη Ρώμη.

²¹ Σε απόρρητο έγγραφο του Υπουργείου Εξωτερικών της Αυστραλίας αναφέρεται για την ελληνική Πρεσβεία στην Αυστραλία (Οκτώβριος, 1952): The Minister for External Affairs, Mr. Cassey stated today that the Government had agreed to a request by the Government of Greece for the establishment of a Legation and the appointment of a Greek Minister in Australia. The first Greek Minister will be Mr. Dimitri Lambros who, in the course of a long diplomatic career, has served in London, Washington, Norway and Persia. Mr Cassey said that the establishment of a Greek Legation in Canberra reflected the friendly relations which have always existed between Greece and Australia and which assumed special significance during the Greek campaign in 1941 when Australian and Greek troops fought side by side against aggression. Mr. Cassey said that although an Australian Migration Office had been functioning in Greece for some time, it would not be possible for Australia to reciprocate Mr. Lambros appointment at present (NAA, 1549349:126).

when the agreements were compared. Under the circumstances, and as Greek migration was proceeding smoothly without an agreement, it was not disposed to rush matters. Mr. Lambros emphasised, however, that the matter was one of detail and he was concerned too much might be of it. He had not raised this aspect with the Department of Immigration, who, he observed, were always most cooperative (NAA, 591218:257).

Αν και το θέμα της έλλειψης επίσημης διακρατικής συμφωνίας μεταξύ Ελλάδας και Αυστραλίας χρειάζεται περαιτέρω έρευνα και ανάλυση, είναι άξιο ενδιαφέροντος το γεγονός ότι η Ελλάδα δεν συμφωνούσε με τους όρους που πρότεινε η Αυστραλία και μέχρι και τη δεκαετία του εξήντα δεν είχε υπογράψει τη σχετική διακρατική σύμβαση. Παρ' όλα αυτά πολλοί μελετητές της ελληνικής μετανάστευσης προς την Αυστραλία φαίνεται ότι αποσιωπούν το θέμα.²² Ο ερευνητής θέτει λοιπόν το εύλογο και αναπάντητο ερώτημα: ποια θα ήταν η πραγματική τύχη της ελληνικής μετανάστευσης αν είχε υπογραφεί αυτή η σύμβαση;

Η Τρίτη παράμετρος που καθορίζει την περίοδο της θεμελίωσης της μαζικής μετανάστευσης προς την Αυστραλία είναι η επίσκεψη του Υπουργού Μετανάστευσης της Αυστραλίας, Harold Holt, στην Αθήνα (Ιούνιος 1953). Η επίσκεψη γίνεται μέσα σ' ένα φιλικό κλίμα και χαιρετίστηκε από την ελληνική κυβέρνηση και από τον τότε βασιλιά της Ελλάδας. Τα θέματα που συζητήθηκαν στη συγκεκριμένη επίσκεψη αφορούσαν κυρίως στην ελληνική μετανάστευση προς την Αυστραλία και ειδικότερα στις ειδικότητες των μεταναστών που ζητούσε η Αυστραλία.

Επίσκεψη του Αυστραλού Υπουργού Μετανάστευσης, Harold Holt, στην Αθήνα (1953). Διακρίνονται από αριστερά ο V.D.P. McInness, Διευθυντής του Αυστραλιανού Γραφείου Μετανάστευσης στην Αθήνα, ο Αυστραλός Υπουργός και η σύζυγός του Ζάρα (NAA, 4982238:35)

²² Οι αναζητήσεις μας για το σχετικό θέμα σε βιβλία για την ελληνική μετανάστευση δεν εντοπίζουν καμία αναφορά για τα σχέδια διακρατικής συμφωνίας, που είχε υποβάλλει η Αυστραλία προς την Ελλάδα. Ωστόσο, πολλοί ερευνητές, όπως ο Α. Τάμης, αναφέρονται στη συμφωνία της Ελλάδας με τη Δ.Ε.Μ.Ε (1952) (Τάμης, 1997:618).

Αρχικά ενδιαφέρον παρουσιάζει ο τρόπος με τον οποίο παρουσιάστηκε η συγκεκριμένη επίσκεψη του Αυστραλού Υπουργού στον Τύπο της εποχής. Αναφορές στην επίσκεψη εντοπίζονται στις περισσότερες ελληνικές εφημερίδες στις 28 Ιουνίου ενώ στον αυστραλιανό Τύπο τα δημοσιεύματα είναι είτε στις 28 είτε στις 29 Ιουνίου. Ας δούμε μερικά παραδείγματα από τις ελληνικές εφημερίδες.

Στην *Καθημερινή*, η οποία είναι μια δημοκρατική εφημερίδα της περιόδου παρουσιάζεται το ακόλουθο άρθρο στη σελίδα 6:

Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΙΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΝ

Χθες την 9ην πρωινήν συνεκροτήθη σύσκεψις εις το υπουργείον Εξωτερικών υπό την προεδρίαν του υπουργού Εσωτερικών κ. Λυκουρέζου. Ταύτης μετέχον ο Αυστραλός υπουργός Μεταναστεύσεως κ. Χολτ, ο πρεσβευτής κ. Αργυρόπουλος, οι αρμόδιοι ανώτεροι υπάλληλοι του υπουργείου Εσωτερικών και Αυστραλοί αρμόδιοι. Εξητάσθησαν δε τα αφορώντα την μετανάστευσιν Ελλήνων εις Αυστραλίαν ζητήματα. Μετά το πέρας αυτής, ο υπουργός των Εσωτερικών κ. Λυκουρέζος εξέφρασε την χαράν του δια την επίσκεψιν του κ. Χολτ εις την Ελλάδα, ο οποίος δεν είναι μόνον εκλεκτόν μέλος της αυστραλιανής κυβερνήσεως, αλλά και πολιτική προσωπικότης της χώρας του. Η επίσκεψις του κ. Χολτ εις την Ελλάδα, προσέθεσε, θα συντελέση εις την έτι στενωτέραν σύσφιγξιν των φιλικών δεσμών αι οποία συνδέουν τας δύο χώρας. Ο κ. Λυκουρέζος εν συνεχεία εβεβαίωσεν ότι ο κ. Χολτ υπεσχέθη ότι τόσον μέσω των εδώ αντιπροσώπων της αυστραλιανής Κυβερνήσεως, όσον και απ' ευθείας εξ Αυστραλίας άμα τη αφίξει του, θα αντιμετωπίση το ζήτημα της διευκολύνσεως των Ελλήνων μεταναστών και εντός των ορίων της δυνατότητος την αύξησιν του αριθμού των. Ο κ. Χολτ είπεν ότι η Αυστραλία έχει ανάγκην διαφόρων ειδικευμένων εργατών, υπάρχουν όμως εποχαί κατά τας οποίας χρειάζονται αγροτικά χείρες, όπως και εποχαί που απαιτούνται βιομηχανικοί εργάται. Τοιουτοτρόπως λοιπόν, δεν δύναται να καθορίση ακριβώς τας ειδικότητας των μεταναστών τους οποίους θα ζητήση η Αυστραλία. Ο κ. Λυκουρέζος εξήτησεν από τον κ. Χολτ την προσωρινήν αύξησιν του αριθμού των μεταναστευόντων ήδη εις Αυστραλίαν Ελλήνων μέχρις ότου το θέμα να καθορισθή οριστικώς. Εζήτησε επίσης την υπέρ των μεταναστών βελτίωσιν των κριτηρίων ηλικίας, αναστήματος κλπ. και την απλούστευσιν των διατυπώσεων. Ο κ. Χολτ υπεσχέθη να δώση και εις τα θέματα αυτά ευνοϊκήν λύσιν. Τέλος απεφασίσθη η συγκρότησις μεικτής επιτροπής εις Αθήναις από Έλληνας και Αυστραλούς, η οποία θα ρυθμίξη εκάστοτε τα προκύπτοντα ζητήματα. Ο κ. Λυκουρέζος παρέθεσεν χθες την εσπέραν εις τον Ναυτικόν Όμιλον γέυμα προς τιμήν του κ. Χολτ κατά το οποίον αντηλλάγησαν θερμαί προπόσεις. Ο κ. Χολτ εις δηλώσεις του προς δημοσιογράφους διά το ζήτημα της μεταναστεύσεως εις Αυστραλίαν, είπεν ότι παρά τας κυκλοφορούντας διαδόσεις, η κατάστασις προσφοράς εργασίας εκεί είναι εξαιρετικώς καλή και ότι ο αριθμός των επιδοτούμενων ανέργων είναι μικρότερος του 1%. Ανέφερον ότι εις την Αυστραλίαν ιδρύονται διαρκώς νέαι βιομηχανίαι και ότι οι Ιταλοί μετανάσται μόνον κατά τους τελευταίους 9 μήνας απέστειλαν εις συγγενείς των εις Ιταλίαν 5 εκατ. λιρών έναντι 318.000 το 1948. Φρονεί ότι οι Έλληνες σπογγαλιείς θα ηδύναντο να ασχοληθούν εν Αυστραλία εις την αλιείαν μαργαριτών. Είπεν ότι οι μετανάσται ευρίσκουν συνήθως εργασίαν μετά 4-5 εβδομάδας και διέψευσε τα γραφέντα προ τινών ημερών εις αθηναϊκάς εφημερίδας περί αθλίας διαβιώσεως Ελλήνων μεταναστών. Ο κ. Χολτ εγίνετο χθες δεκτός υπό του Βασιλέως (εφημ. *Καθημερινή*, 28/6/1953:6).

Θετικά άρθρα για την επίσκεψη του Αυστραλού Υπουργού, όπως αυτό της *Καθημερινής*, παρουσιάζονται και σε άλλες εφημερίδες της περιόδου που πρόσκεινται είτε σε συντηρητικές είτε σε κεντρώες πολιτικές απόψεις.²³

Αντίθετα σε εφημερίδες της αριστεράς, όπως στη νεοσύστατη *Αυγή* δεν εντοπίζεται καμία αναφορά στην συγκεκριμένη επίσκεψη του Αυστραλού Υπουργού στην Αθήνα την ίδια ημερομηνία. Μια βδομάδα πριν όμως δημοσιεύεται άρθρο στην πρώτη της σελίδα της με τίτλο “Η τραγωδία των Ελλήνων μεταναστών στην Αυστραλία” και με υπότιτλο “Άνεργοι, πεινασμένοι και ρακένδυτοι σ’ ένα στρατόπεδο — Δραματική έκκληση του προξένου του Σύδνεϊ για την σωτηρία τους”.²⁴ Μερικές από τις σημαντικές πληροφορίες αλλά και τα σχόλια εναντίον της μετανάστευσης, που αναφέρονται στο άρθρο, είναι τα ακόλουθα:

Καινούργιες πληροφορίες από την Αυστραλία αποκαλύπτουν, ότι οι Έλληνες που μετανάστευσαν τελευταία εκεί έχουν περιέλθει σε τραγική κατάσταση. Έτσι αποδεικνύεται πόσο εγκληματική είναι η πολιτική της συναγερμικής κυβερνήσεως, που, όχι μόνο σπρώχνει

²³ Στη συντηρητική εφημερίδα *Εμπρός*, για παράδειγμα, την ίδια μέρα αναγράφεται το εξής άρθρο:

ΠΡΟΤΕΙΝΕΤΑΙ ΚΛΙΜΑΚΩΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΙΣ ΕΙΣ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΝ

Χθες την 9ην πρωινήν συνεκροτήθη εις το υπουργείον των Εσωτερικών σύσκεψις υπό την προεδρίαν του κ. Λυκουρέζου, εις την οποίαν μετέσχον ο ευρισκόμενος εις Αθήνας Αυστραλός υπουργός της Μεταναστεύσεως κ. Χολτ, ο πρεσβευτής κ. Αργυρόπουλος, ο πρόεδρος του Συμβουλίου Μεταναστεύσεως κ. Χοϊδάς, ο διευθυντής των υπουργείων Εσωτερικού και Συντονισμού, ο κ. Τράμπερ, διευθυντής του τμήματος μεταναστεύσεως εν Ρώμη, και ο ενταύθα διευθυντής του γραφείου μεταναστεύσεως εις Αυστραλίαν κ Μακ Ίνες. Κατ’ αυτήν εξετάσθησαν όλα τα ζητήματα τα σχετικά με την μετανάστευσιν Ελλήνων εις Αυστραλίαν. Ως εβεβαίωσεν ο κ. Λυκουρέζος, ο Αυστραλός υπουργός υπεσχέθη ότι τόσον μέσω των εδώ αντιπροσώπων της κυβερνήσεώς του, όσον και απ’ ευθείας εξ Αυστραλίας, άμα τη εκεί αφίξει του, θα αντιμετωπίση το ζήτημα της διευκολύνσεως των Ελλήνων μεταναστών και εντός των ορίων της δυνατοτήτας την αύξησιν του αριθμού των. Εξ άλλου εις συνέντευξίν του ο κ. Χολτ προς τους αντιπροσώπους του Τύπου είπεν ότι επρότεινεν εις την ελληνικήν κυβέρνησιν όπως η μετανάστευσις γίνεται κατά μικράν κλίμακα διά να υπάρχει ευχέρεια απορροφήσεως των μεταναστών. Εν συνεχεία ετόνισε το υψηλόν βιοτικόν επίπεδον το οποίον υφίσταται εις την Αυστραλίαν και έφερεν ως παράδειγμα ότι εις κάθε οκτώ Αυστραλούς αντιστοιχεί ένα αυτοκίνητον.

ΤΟ ΓΕΥΜΑ — Χθες την εσπέραν παρετέθη προς τιμήν του Αυστραλού υπουργού Μεταναστεύσεως γεύμα εις “Μεγ. Βρετανίαν” κατά το οποίον ο υπουργός των Εσωτερικών κ. Λυκουρέζος προσφωνών τον επίσημον ξένον ανεμήσθη των κοινών αγώνων μεταξύ Ελλήνων και Αυστραλών και ετόνισε τας καταστροφάς τας οποίας υπέστη η Ελλάς συνεπεία του πολέμου και της συμμοριτικής επιδρομής και με τας οποίας συνδέεται το ζήτημα της μεταναστεύσεως των Ελλήνων εις Αυστραλίαν. “Οι συμπατριώται μας, ετόνισεν ο κ. υπουργός, αναχωρούντες εις Αυστραλίαν έχουν την πεποίθησιν ότι χάρις εις την οργάνωσιν της χώρας θα εύρουں ταχέως εργασίαν και θα δυνηθούν να δημιουργήσουν μίαν εστίαν και να θεμελιώσουν την οικογένειάν των.” Απαντών ο κ. Χολτ ηνχαρίστησεν τον Έλληνα υπουργόν δια τους καλούς του λόγους και ετόνισεν ότι η Αυστραλία η οποία είναι μεγαλυτέρα από την Ευρώπην και με πληθυσμόν 9 εκατομμυρίων κατοίκων έχει ανάγκην μεταναστών διά την αξιοποίησιν του απεράντου φυσικού της πλούτου. Η Αυστραλία είναι χώρα με υψηλόν βιοτικόν επίπεδον και έτοιμη να παράσχη εις τους νέους αποίκους ημερομίσθιο και συνθήκας ζωής εξ ίσου ικανοποιητικάς με τας παρεχομένας προς τους Αυστραλούς (εφημ. *Εμπρός*, 28/6/1953:6).

²⁴ Σημαντικό είναι το γεγονός ότι ενώ την ημέρα αυτή, 20 Ιουνίου 1953, υπάρχουν πολύ σημαντικά διεθνή θέματα — η εκτέλεση των Ρόζεμπεργκ για παράδειγμα — το άρθρο για τους Έλληνες μετανάστες στην Αυστραλία είναι πρωτοσέλιδο.

με το οικονομικό αδιέξοδο χιλιάδες κόσμου και ιδιαίτερα νέους να εγκαταλείπουν την πατρίδα μας, αποστερώντας τη χώρα από πολύτιμα εργατικά χέρια, αλλά και υιοθετεί επίσημα και ενθαρρύνει την μετανάστευση. Σε πρωινή συναγερμική εφημερίδα δημοσιεύθηκε χθες τηλεγράφημα από το Σίδνεϋ, στο οποίο αναφέρεται ότι: “Όλοι οι διαμένοντες εις την Αυστραλίαν Έλληνες, αντιμετωπίζουν τον τελευταίον καιρόν το οξύτατον πρόβλημα της εγκαταστάσεως [...] 200 και πλέον συμπατριωτών μεταναστών, οι οποίοι, βάσει των τελευταίων Αυστραλοελληνικών συμφωνιών, ήλθον εδώ, με την υποχρέωσιν να εργασθούν εις τα υπό της Αυστραλιανής Κυβερνήσεως οριζόμενα έργα. Οι 300 αυτοί Έλληνες μετανάσται, όπως αναφέρει το τηλεγράφημα της συναγερμικής εφημερίδος, από εβδομάδων εξακολουθούν να παραμένουν εις ένα στρατόπεδο, συντηρούμενοι με 25 σελίνια εβδομαδιαίως τα οποία δίδει εις έκαστον η Κυβέρνησις και τα οποία δεν επαρκούν ούτε διά τας πλέον στοιχειώδεις ανάγκας των. Οι μετανάσται αυτοί έχουν περιέλθει ΕΙΣ ΠΛΗΡΗ ΕΝΔΕΙΑΝ ΚΑΙ ΑΠΟΓΝΩΣΙΝ, χωρίς ο Ελληνισμός της Αυστραλίας να είναι εις θέσιν να τους διευκολύνη και να τους βοηθήση. Πρόκειται περί μιας αληθινής τραγωδίας 300 ατόμων, η οποία φανερώνει με πόσην ελαφρότητα αντιμετωπίζεται το θέμα της μεταναστεύσεως” (εφημ. *Αυγή*, 20 Ιουνίου 1953:1).

Η διαφορά στην παρουσίαση της συνάντησης οφείλεται στις διαφορετικές απόψεις που επικρατούν στην Ελλάδα για την μετανάστευση αλλά και στις ιδεολογικές ή πολιτικές τάσεις τις οποίες ακολουθούν οι εκάστοτε εφημερίδες.

Σημαντικό είναι να τονίσουμε ότι η επίσημη επίσκεψη του υπουργού Μετανάστευσης της Αυστραλίας στην Ελλάδα αναφέρεται και σχολιάζεται και στον Αυστραλιανό Τύπο. Στις περισσότερες εφημερίδες οι αναφορές είναι αρκετά σύντομες. Στην εφημερίδα *The Argus* (Melbourne) για παράδειγμα αναφέρεται: “Holt in Athens/Athens, Friday/Mr Holt, Australian Minister for Immigration and Mrs Holt arrived in Athens last night as guests of the Greek Government. – A.A.P. (εφημ. *The Argus*, 1953)”. Σε άλλες εφημερίδες η επίσκεψη του Αυστραλού υπουργού σχολιάζεται διεξοδικότερα:

Mr. Holt Tells Greeks of Migrant Problems ATHENS, Sun. – The Australian Minister for Immigration (Mr. Holt) was asked on arrival in Greece yesterday if Australia would raise the quota of Greek immigrants to Australia to 4,000 a year. The request was made at a meeting of Greek officials with Mr. Holt who is in Athens as the guest of the Greek Government. Mr. Holt said later that he explained to Greek Ministers the two factors which limited Australia's capacity to absorb new settlers — the capital cost of hospitals, schools and services for the new settlers and the need to find immigrants with the skills to fit into the specialised jobs open. Mr. Holt denied reports alleging ill-treatment of Greek emigrants at Bonegilla reception camp in Australia. He claimed that no Greek was in the camp at the time the complaints were made in the Greek Press. He said that the allegations that Greek workers received unfair wages were incorrect. Mr. Holt will leave for London by air tomorrow. He will return to Australia by way of the United States. – Reuters. (εφημ. *The West Australian*, 1953).

Επιστρέφοντας στη συγκεκριμένη επίσκεψη του *Harold Holt* στην Αθήνα, πιστεύουμε ότι αυτή δεν είναι τυχαία. Από τα θέματα που συζητούνται και τα οποία επισημαίνονται τόσο στον ελληνικό όσο και στον Αυστραλιανό Τύπο (ο αριθμός των Ελλήνων μεταναστών που θα δεχτεί η Αυστραλία, οι ειδικότητές τους, οι όροι διαβίωσής τους) φαίνεται ότι η επίσκεψη γίνεται σε ένα πλαίσιο οριοθέτησης της αυστραλιανής μεταναστευτικής πολιτικής και καθορισμού των απαιτήσεων της Αυστραλίας από τη

ελληνική κυβέρνηση. Σε αντάλλαγμα η Αυστραλία δέχεται να επανεξετάσει το θέμα του αριθμού των μεταναστών που θα δεχτεί από την Ελλάδα και να ανεβάσει τα όρια μετανάστευσης. Πιθανόν είναι βέβαια να γίνεται προσπάθεια κάποιας πίεσης από μέρους της Αυστραλίας για τις διαπραγματεύσεις σχετικά με το σχέδιο διακρατικής συμφωνίας μεταξύ των δύο χωρών, το οποίο και εκκρεμεί.

Παρ' όλα αυτά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι περίοδος 1952–1953 αποτελεί τομή για την ελληνική μετανάστευση, αφού μέσω διαφόρων συμφωνιών και επαφών μεταξύ των δύο χωρών ξεκινά με αργούς ρυθμούς το πρόγραμμα επιδοτούμενης μετακίνησης μεταναστών προς την Αυστραλία. Οι μετανάστες ή έποικοι υποχρεούνται να επανδρώσουν τους τομείς που χρειάζονται εργατικό δυναμικό, σύμφωνα με τις εκάστοτε ανάγκες της χώρας, και προορίζονται κυρίως για τις αγροτοκαλλιέργειες, τον οικοδομικό κλάδο και την βιομηχανία.

Επίλογος

Η περίοδος 1945–1953 αποτελεί σταθμό για την μεταπολεμική ελληνική μετανάστευση προς την Αυστραλία. Μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου οι πολιτικές αναταράξεις αλλά και οι πληθυσμιακές αυξομειώσεις που παρατηρούνται ανά τον κόσμο και, ειδικότερα στην Ευρώπη, ευνοούν το γενικότερο κύμα μετακίνησης ανθρώπων προς υπερπόντιες χώρες όπως η Αυστραλία. Τα οργανωμένα προγράμματα μετακίνησης (αποκατάστασης προσφύγων) ή μετανάστευσης (Δ.Ε.Μ.Ε., διακρατικές συμφωνίες) αφορούν στη λύση δημογραφικών, πολιτικών αλλά και οικονομικών προβλημάτων. Μέσα στο πλαίσιο αυτών των μετακινήσεων εντάσσεται και η ελληνική μετανάστευση προς την Αυστραλία.

Για την μεταπολεμική ελληνική μετανάστευση προς την Αυστραλία η συγκεκριμένη περίοδος είναι καθοριστική. Κατ' αρχάς, ο αριθμός των μεταναστών που έρχονται στη χώρα είναι διπλάσιος της περιόδου 1936–1940. Επί πλέον την περίοδο αυτή, τόσο με το Πρόγραμμα αποκατάστασης Προσφύγων όσο και με την επίσημη σύμβαση της Ελλάδας με τη Δ.Ε.Μ.Ε. αρχίζει η επιδοτούμενη μετανάστευση Ελλήνων προς την Αυστραλία, η οποία στη συνέχεια (1954–1970) θα πάρει μαζική μορφή. Τέλος, την ίδια περίοδο θα τεθούν οι βάσεις για την εγκατάσταση επισήμων διπλωματικών αντιπροσωπειών τόσο σε Αυστραλία όσο και σε Ελλάδα.

Συμπερασματικά λοιπόν θα λέγαμε ότι η περίοδος 1945–1953 είναι μια μεταβατική περίοδος ιδιαίτερης σημασίας, η οποία σηματοδοτεί και τη μετάβαση από την αριθμητικά οριακή και ελεγχόμενη προπολεμική φάση σε μια μαζικότερης μορφής επιδοτούμενη μεταναστευτική περίοδο. Άλλωστε σύμφωνα με επίσημη έκθεση της αυστραλιανής Πολιτείας, η ελληνική μετανάστευση, αν και αριθμητικά μικρή σε σχέση με άλλες χώρες, ωφέλησε την Αυστραλία:

Greece is a country of emigration and Australia of immigration. For many years, Greek migrants have come to Australia and have played an honourable and active part in our community life. In recent years, the numbers have increased. Since the war, there have been almost 12,000 Greek migrants. The advent of Greek people has brought nothing but benefit to our young country (NAA, 1549349:108).

Βιβλιογραφία

- Australian Bureau of statistics, 1951
Year Book Australia, 1951 (Complete Book), Australian Bureau of Statistics.
<http://www.abs.gov.au>
- Australian Bureau of statistics, 1955
Year Book Australia, 1955 (Complete Book), Australian Bureau of Statistics.
<http://www.abs.gov.au>
- Calwell, 1946
A. Calwell, *Australia's new Immigration Programme is bold and far-sighted*, "Imperial Review"
http://www.immi.gov.au/media/history/post-war-immigration/_pdf/19460726_bold_far_sighted.pdf
- Clark, 1987
M. Clark, *A Short History of Australia*, Third revised edition, Penguin, USA.
- Gilchrist, H., 2004
H. Gilchrist, *Australians and Greeks, Volume III: The Later Years*, Halstead Press, New South Wales.
- Λαφιατόγλου, 2009
Β. Λαφιατόγλου, *Οι υπερπόντιες μεταναστεύσεις τη μεταπολεμική περίοδο (1952–1972) από την Ελλάδα: υπό την αιγίδα της Διακυβερνητικής Επιτροπής Μεταναστεύσεως εξ Ευρώπης (ΔΕΜΕ)*, Post-graduate theses, E-Locus, University of Crete.
- NAA, 45774
Test passages. Immigration Act 1901–33. File No.1 [Dictation Test], National Archives.
<http://naa.gov.au>, Series number: A1, Barcode: 45774, Location: Canberra.
- NAA, 585332
Immigration – Migration from Greece, (Contents date range: 1918–1950), National Archives,
<http://naa.gov.au>, Series number: A1838, Barcode: 585332, Location: Canberra.
- NAA, 581664
Europe – General Relations with Australia – Immigration – General, National Archives.
<http://naa.gov.au>, Series number: A1838, Barcode: 581664, Location: Canberra.
- NAA, 74135
Sir John Latham: re White Australia policy and general immigration, National Archives.
<http://naa.gov.au>, Series number: A433, Barcode: 74135, Location: Canberra.
- NAA, 74316
Statement of 23 January 1947 [by Arthur Callwell, Minister for immigration] on arrivals in Australia during 1946 [Refugees and Displaced Persons] including Jewish, National Archives.
<http://naa.gov.au>, Series number: A434, Barcode: 74316, Location: Canberra.
- NAA, 95541
Immigration – Greece, National Archives. <http://naa.gov.au>, Series number: A461, Barcode: 95541, Location: Canberra.
- NAA, 244086
Population problems & immigration – Australian immigration Policy, National Archives.
<http://naa.gov.au>, Series number: A9816, Barcode: 244086, Location: Canberra.
- NAA, 591218
Greece – Relations with Australia – Migration, National Archives.
<http://naa.gov.au>, Series number: A1838, Barcode: 591218, Location: Canberra.

NAA, 1549349

Greece – Relations with Australia – Greek representation in Australia, National Archives.
<http://naa.gov.au>, Series number: A1838, Barcode: 1549349, Location: Canberra.

NAA, 1875944

United Nations – Migration – Refugees and ICEM – Australia's immigration policy, National Archives. <http://naa.gov.au>, Series number: A1838, Barcode: 1875944, Location: Canberra.

NAA, 1962292

ICEM – PICMME – establishment of organisation part 1, National Archives. <http://naa.gov.au>, Series number: A446, Barcode: 1962292, Location: Canberra.

NAA, 1962298

ICEM – PICMME – establishment of organisation part 2, National Archives. <http://naa.gov.au>, Series number: A446, Barcode: 1962298, Location: Canberra.

NAA, 3345837

Consular representation – Australian Consular representation abroad – Greece – Representation in Athens, National Archives.
<http://naa.gov.au>, Series number: A1838, Barcode: 3345837, Location: Canberra.

NAA, 4982238

[Personal Papers of Prime Minister Holt] Photographs – Official engagements. National Archives, <http://naa.gov.au>. Series number: M4294, Barcode: 4982238, Location: Canberra.

Palaktsoglou, 2009

M. Palaktsoglou, *The Australian national policy for immigration towards Greece and the Greek settlers of South Australia (1917–1930)*, “Greek Research in Australia, Proceedings of the Biennial Conference of Greek Studies”, Flinders University, Adelaide.

Τάμης, 1997

A. Τάμης, *Ιστορία των Ελλήνων της Αυστραλίας, Τόμος Πρώτος (1830–1958)*, Εκδόσεις ΒΑΝΙΑΣ, Θεσσαλονίκη.

Εφημερίδες

The Argus, 1953

“Holt in Athens”. (1953, June 27) *The Argus* (Melbourne, Vic: 1848–1954), p. 18.
<http://nla.gov.au/nla-news-article23252594>

The West Australian, 1953

“Mr. Holt Tells Greeks of Migrant Problems”. (1953, June 29) *The West Australian* (Perth, WA: 1879–1954), p. 16. <http://nla.gov.au/nla-news-article49216856>

Αυγή, 1953

Αυγή (1953, 20 Ιουνίου), Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων, Συλλογή Ημερησίου και Περιοδικού Τύπου, πρώην Καπνεργοστάσιο.

Εμπρός

Εμπρός (1896–1967), ΕΒΕ–Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Εφημερίδων και περιοδικών.
<http://www.nlg.gr/digitalnewspapers/ns/main.html>

Ελευθερία

Ελευθερία (1944–1967), ΕΒΕ–Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Εφημερίδων και περιοδικών.
<http://www.nlg.gr/digitalnewspapers/ns/main.html>

Καθημερινή, 1953

Καθημερινή (1953, 28 Ιουνίου), Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων, Συλλογή Ημερησίου και Περιοδικού Τύπου, πρώην Καπνεργοστάσιο.